

Invalidiliiton huomioita liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranteelle

Vammaiset ihmiset on huomioitava kaikissa liikennettä ja viestintää koskevissa prosesseissa. Yhdenvertaisuus ei voi toteutua ilman esteettömyyttä, joka on merkittävä liikenneturvallisuutta edistävä tekijä. Vammaisille ihmisille tulee varmistaa yhdenvertainen liikkuminen kodin ulkopuolella heidän yksilöllisiin liikkumisen tarpeisiinsa vastaten. Vaikeavammaisten ihmisten arjen liikkumisen tarpeet ovat samankaltaisia kuin vammattomilla ihmisillä, mutta lääkinnällinen kuntoutus sekä vammasta johtuva terveydenhuolto lisäävät matkustustarpeita.

Vammaisten ihmisten mahdollisuuksia yhdenvertaiseen liikkumiseen heikentää..

- ..esteettömän julkisen liikenteen rajallisuus.
- ..yksilöllisiin tarpeisiin puutteellisesti vastaavat vammaispalvelulain mukaiset kuljetuspalvelut.
- ..taksipalveluiden saatavuuden vaikeutuminen.
- ..liikkumisesteisen pysäköintitunnuksen merkityksen vähentyminen.
- ..autoverolain 26 §:n merkityksen vähentyminen.
- ..esteet jalankulku- ja pyöräilyväylillä.

Esteetön julkinen liikenne

Fyysisesti vammaiset ihmiset käyttävät liikkumisensa tukena usein erilaisia apuvälineitä. Julkisen liikenteen käyttäminen helpottuu, kun se on esteetöntä. **Esteetöntä julkista liikennettä** on tällä hetkellä rajoitetusti ja pääkaupunkiseudulle painottuen, mutta **toivottavasti pian koko Suomessa**. Esteettömään matkaketjuun kuuluu esteettömän kaluston lisäksi matkalle lähtö ja perille pääsy, lipun ostaminen, pysäköintiratkaisut, siirtyminen pysäkille/asemalaiturille ja liikennevälineen vaihtotilanteet. Asianmukaiset matkustajapalvelut ovat osa esteetöntä matkaketjua ja tukevat eri tavoin vammaisten ihmisten itsenäistä liikkumista, kuten myös oikea ja ajantasainen esteettömyystieto. On tärkeää ottaa **esteettömyystieto osaksi tietojärjestelmien sisällönkehittämistä liikennepalvelulakia päivitettäessä**.

Taksipalvelut

Monen vammaisen ihmisen liikkuminen kodin ulkopuolella on riippuvainen taksipalveluiden toimivuudesta, turvallisuudesta ja saatavuudesta. Usein käytössä on vammaispalvelulain tai sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu ja oikeus käyttää terveydenhuollon matkoilla Kela-taksia, mutta erityisesti haja-asutusalueilla taksien saatavuusongelmat ovat suuria (taustalla vuoden 2018 taksilakiuudistus, jonka seurauksena luovuttiin asemapaikka- ja päivystysvelvoitteista).

Turvallisuus on taksimatkan keskeisimpiä elementtejä. Tiedossamme on valitettavan paljon tilanteita, joissa matkustaja on kokenut turvattomuutta (esimerkki: pyörätuolissa matkustavan asiakkaan pyörätuolia ei kiinnitetä asianmukaisesti matkan ajaksi). Vapaaehtoisella erityisryhmien kuljettajakoulutuksella on pyritty lisäämään taksinkuljettajien valmiuksia kohdata ja avustaa eri tavoin vammaisia ihmisiä. Kela edellyttää Kela-matkoja ajavien kuljettajien suorittavan koulutuksen 1.1.2024 mennessä. Invalidiliitto toivoo, että **erityisryhmien kuljettajakoulutuksesta tehtäisiin pakollinen**, koska ammattimaisesti toimivat, osaavat taksinkuljettajat lisäävät asiakkaiden turvallisuudentunnetta.

Hallitusohjelmakirjaus vammaisille tarkoitettujen kuljetuspalveluiden järjestämisestä erityistarpeet huomioiden ja käyttäjäystävällisesti on hyvä. **Vakiotaksioikeuden perusteet on kirjattava lakiin Kela-matkojen ja vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun osalta** (tukee asiakkaan perusoikeuksia ml muutoksenhaku). Nyt perusteet ovat epäselvät ja voivat vaihdella alueittain.

Pysäköinti

Traficom voi myöntää tieliikennelain mukaan liikkumisesteisen pysäköintitunnuksen vaikeasti liikkumisesteiselle henkilölle, mikäli hänellä on kriteerit täyttävä näkö- tai liikuntavamma. Tunnus helpottaa vammaisen ihmisen liikkumista, koska hän voi hyödyntää liikkumisesteisille erikseen varattuja pysäköintipaikkoja ja yleisellä alueella pysäköidä auton ilman aikarajaa ja maksua.

Yksityisestä pysäköinninvalvonnasta ei säädetä lailla. Kiinteistön omistaja tai haltija voi määrittää alueensa pysäköintikäytännöt eikä liikkumisesteisen pysäköintitunnus oikeuta poikkeamaan niistä. Tämä hankaloittaa vammaisten ihmisten pysäköintiä. Invalidiliitto esittää, että **liikkumisesteisen pysäköintitunnusta tulee voida hyödyntää myös yksityisen pysäköinninvalvonnan piiriin kuuluvilla alueilla**. Erityisesti niissä kiinteistöissä, joissa toimii julkisia palveluita, kuten terveyskeskus, poliisi tai Kela, tulisi pikaisesti ryhtyä toimenpiteisiin.

Oma auto

Suomi on pitkien etäisyyksien maa. Moni vammaisen ihminen hankkii auton, koska kuljetuspalvelut ja esteetön julkinen liikenne ovat riittämättömiä yksilöllisiin liikkumisen tarpeisiin nähden. Nykyisen autoverolain perusteella haettava autoveron palautus vamman perusteella ei enää tue oman auton hankintaa, koska autokanta muuttuu vähäpäästöiseksi/päästöttömäksi. Sähköautoihin ei tule tukea ja hybridiautojen kohdalla euromääräinen hyöty on pienempi kuin polttoainekäyttöisissä autoissa: kannustinloukku ohjaa hankkimaan fossiilisia polttoaineita käyttäviä autoja. Autoverolain 26 § mukainen taloudellinen tuki ei tältä osin tue ilmastonmuutoksen hillitsemistä.

Liikenne- ja viestintäfoorumissa (2.10.23) totesitte, että kaikilla tulisi olla mahdollisuus vähäpäästöisiin autoihin. Invalidiliitto esittää selvitettäväksi **vammaisille ihmisille kohdennetun uudistetun auton hankintatukijärjestelmän rakentamista**. Yhteiskunnan tulisi tukea vammaisten ihmisten autonhankintaa huomioiden yhdenvertaiset liikkumisen mahdollisuudet, yhteiskunnallisen osallisuuden edistäminen sekä ilmastotavoitteet. Kehittämistyötä on tehtävä poikkihallinnollisesti ministeriöiden ja vammaisjärjestöjen yhteistyönä YK:n vammaisyleissopimuksen mukaisesti.

Mikroliikenne

Sähköpotkautojen käyttäjien turvallisuuden vahvistamisen lisäksi on tärkeää lisätä käyttäjien ymmärrystä siitä, ettei lautoja saa jättää lojumaan jalkakäytävälle, missä ne estävät esimerkiksi vammaisten ihmisten liikkumista. Jokaisen on voitava liikkua luottaen siihen, että kaikki kulkureitit ovat esteettömiä ja turvallisia. Hallitusohjelmakirjaus siitä, että mikroliikkumiseen luodaan ohjaavaa lainsäädäntöä ja kaupungeille sekä kunnille annetaan työkalut mikroliikkumisen hallintaan, on hyvä. Invalidiliitto pitää hyvänä ratkaisuna sitä, että **kuntien käyttöön tulisi toimilupamenettely**. Se lisäisi mikroliikennepalvelujen hallittavuutta ja turvallisuutta. **Mikroliikenneonnettomuustietojen kokoaminen** tukee toimenpiteiden suunnittelua ja toteutusta. Invalidiliitto kannattaa toimenpiteitä, joilla **vähennetään päihtyneenä ajamista**.

Suomi on ratifioinut YK:n vammaisyleissopimuksen vuonna 2016. Liikenteeseen liittyvissä aiheissa keskeisiä ovat sopimuksen artikkelit 5 (tasa-arvo ja yhdenvertaisuus) ja 9 (esteettömyys ja saavutettavuus) silloin, kun suunnitellaan kansalaisten liikkumisympäristöä ja -palveluja. Artikla 20 (henkilökohtainen liikkuminen) velvoittaa varmistamaan vammaisille henkilöille mahdollisimman itsenäisen liikkumisen.

Laura Andersson, yhteiskuntasuhdejohtaja, laura.andersson@invalidiliitto.fi, 0407517225

Janne Juvakka, toimitusjohtaja, janne.juvakka@invalidiliitto.fi, 0405917098

Pirkko Kuusela, liittohallituksen pj, pirkko.kuusela@gmail.com, 0405726296

Riitta Saksanen, sosiaali- ja terveystieteiden asiantuntija, riitta.saksanen@invalidiliitto.fi, 0447650498